

การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิด
แบบโยนิโสมนสิการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือ
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE DEVELOPMENT OF A MANUAL FOR CIVIC DUTY, CULTURE AND
SOCIAL LIFE LEARNING STRAND BY INCORPORATING THE STAD-COOPERATIVE
LEARNING TECHNIQUE WITH YONISOMANASIKAN OR ANALYTICAL THINKING
THAT AFFECT COLLABORATIVE BEHAVIOR, CRITICAL THINKING
AND LEARNING ACHIEVEMENT OF MATHAYOM SUKSA 2 STUDENTS

พยอม แสงจันทร์*

Phayom Saengchan¹*

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 680 ถนนิตโย ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร 47000¹
Sakonkakhon Rajabhat University, 680 Nittayo Road, That Choeng Chum Sub-district, Muang District,
Sakonkakhon province 47000¹

*Corresponding author E-mail: Por.phayom@gmail.com

(Received: Mar 3, 2020; Revised: Oct 30, 2020; Accepted: Nov 10, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต
ในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการให้มีดัชนีประสิทธิผลตามเกณฑ์
ร้อยละ 50 ขึ้นไป และเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้ร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโส
มนสิการ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมุกดาหาร จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม
โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการเรียนรู้ 2) แบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
3) แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) คู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้
แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.70 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ
2) นักเรียนมีพฤติกรรมความร่วมมือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD, การคิดแบบโยนิโสมนสิการ, พฤติกรรมความร่วมมือ, การคิดอย่างมี
วิจารณญาณ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop a manual for civic duty, culture and social life learning strand by incorporating the STAD-cooperative learning technique with the Yonisomanasikan thinking. The aim is to make an effective index which is higher than 50% and to compare collaborative behavior, critical thinking and the learning achievement of Mathayomsuksa 2 students before and after using the manual for civic duty and learning strand incorporating the STAD-cooperative learning technique with the Yonisomanasikan thinking. The sample group consisted of 40 Mathayomsuka 2 students derived by applying the cluster sampling method based on the classroom sampling unit. The research instruments consisted of the the learning manual, the collaborative behavior test, the critical thinking test, and the learning achievement test. The data were statistically analyzed for mean, standard deviation, and effectiveness index. The statistics was utilized to test the hypotheses.

The research results revealed that the effectiveness index of the manual for civic duty, culture and social life learning strand by incorporating the STAD-cooperative learning technique with Yonisomanasikan was 0.70, which was higher than the specified criterion. The collaborative behavior, critical thinking and learning achievement of the students were significantly higher than those before the implementation of the manual at the .05 level.

KEYWORDS: STAD-Cooperative Learning, Yonisomanasikan Thinking, Cooperative Behavior, Critical Thinking, Learning Achievement

บทนำ

สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นสาระที่ 2 ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า การจัดการเรียนรู้ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต จึงเน้นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมความร่วมมือในการเรียนรู้ร่วมกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2552) รวมถึงเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและพิจารณาหาคำตอบ อย่างรอบคอบ สมเหตุสมผล นำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (บรรจง อมรชิวิน, 2556)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนขาดความช่วยเหลือกัน รวมทั้งไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำกิจกรรมกลุ่ม และขาดการรู้จักคิดพิจารณาไตร่ตรองว่าสิ่งไหนควรทำไม่ควรทำเมื่อเผชิญสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ (โรงเรียนมุกดาหาร, 2560) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการคิดแบบมีวิจารณญาณเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนช่วยกันคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม (Slavin, 1995 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553; พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียนสอดคล้องกับ ัญญา ภูพานาม (2554) ได้ศึกษาพบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจและช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี ผู้เรียนเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม

รู้จักบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (กิตติยา กล้าหาญ, 2558) สอดคล้องกับเหมวดี ทาศรีภู (2559) ได้ศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ณัฐพล วงศ์ประทุม, 2558; ปิยนุช พิมพ์รส, 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาพัฒนาคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยนำการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการคิดแบบมีวิจารณญาณมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมความร่วมมือการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รอบคอบสมเหตุสมผล นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบมีวิจารณญาณ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบมีวิจารณญาณ
3. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบมีวิจารณญาณ
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้ สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบมีวิจารณญาณ

สมมติฐานการวิจัย

1. คู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมเทคนิค STAD กับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป

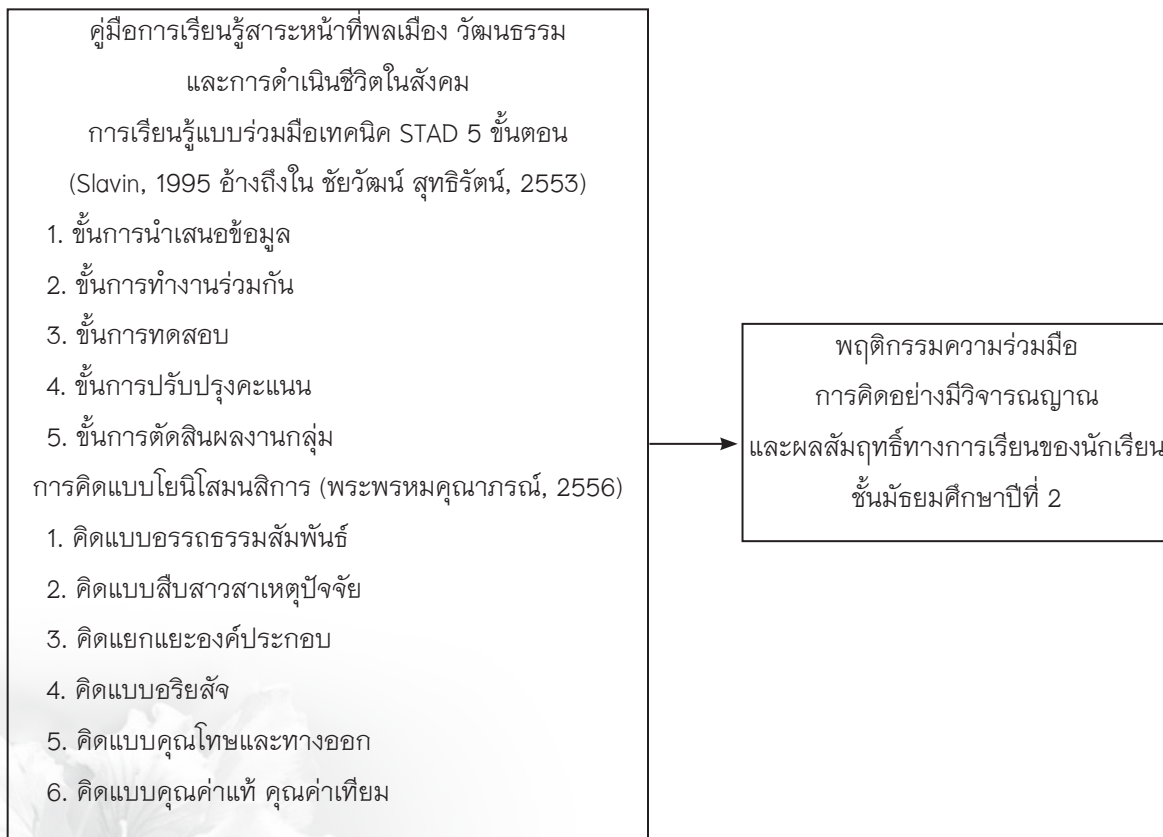
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีพฤติกรรมการร่วมมือหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ตามแนวคิด Slavin (1995 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) และการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6 วิธี โดยประยุกต์จากการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี ของพระพรหมคุณาภรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The Single Group, Pretest-Posttest Design)

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยและการดำเนินการทดลอง

กลุ่ม	วัดผลก่อน ทดลอง	ทดลอง	วัดผลหลัง ทดลอง
E	O ₁	X	O ₂

ประชากร

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำนวน 11 ห้อง รวม 435 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนมุกดาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 จำนวน 1 ห้อง รวม 40 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการเรียนรู้ สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
2. แบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
3. แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. คู่มือการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ตามแนวคิดของ Slavin (1995 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) และการคิดแบบโยนิโสมนสิการตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556)

1.2 สร้างคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 5 เล่ม

1.3 เสนอคู่มือการเรียนรู้ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้อง

1.4 นำคู่มือการเรียนรู้ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล 2 ท่าน และด้านการสอนสังคมศึกษา 2 ท่าน พิจารณาตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่ใช้และความถูกต้องเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) พบว่าคู่มือการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 แสดงว่าคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีคุณภาพและมีความเหมาะสมมาก

1.5 นำคู่มือการเรียนรู้ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกับเวลาที่กำหนด แล้วนำมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.6 หาคุณภาพของคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยนักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สูตรของบุญชม ศรีสะอาด และคนอื่น ๆ (2558) ได้ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เท่ากับ 0.70 แล้วนำคู่มือการเรียนรู้ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดพฤติกรรม

2.2 สร้างแบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
ประยุกต์จากแบบวัดพฤติกรรมความสามัคคีของธวัชชัย
เพ็ญสุริยะ (2554) และแบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
ของนวลฉวี ไพเรืองโสม (2556) เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีลิเคิร์ต (Likert)
จำนวน 45 ข้อ ต้องการใช้จริง 30 ข้อ ข้อละ 5 คะแนน
รวม 150 คะแนน มีดังนี้

2.2.1 พฤติกรรมความร่วมมือด้านผู้นำ
กลุ่ม จำนวน 10 ข้อ

2.2.2 พฤติกรรมความร่วมมือด้านสมาชิก
กลุ่ม จำนวน 10 ข้อ

2.2.3 พฤติกรรมความร่วมมือด้านกระบวนการ
ทำงานกลุ่ม จำนวน 10 ข้อ

2.2 นำแบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือเสนอ
ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและ
การสอน 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล 2 ท่าน และ
ด้านการสอนสังคมศึกษา 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง
เชิงเนื้อหา แล้วหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96

2.3 นำแบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือไป
ทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนมุกดาหาร ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน

2.4 หาคุณภาพแบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.84 และ
หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
เท่ากับ 0.92

2.5 จัดพิมพ์แบบวัดพฤติกรรมความร่วมมือ
ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
การสร้างแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.2 สร้างแบบทดสอบการคิด เป็นแบบปรนัย
โดยประยุกต์จากแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของพัชริน สุภาภรณ์ (2554) และนิจิตยา อินธิแสง (2557)
จำนวน 60 ข้อ ต้องการใช้จริง 50 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน

มี 5 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ ดังนี้

3.2.1 การอ้างอิง

3.2.2 การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น

3.2.3 การนิรนัย

3.2.4 การตีความ

3.2.5 การประเมินข้อโต้แย้ง

3.3 นำแบบทดสอบการคิด ที่สร้างขึ้นเสนอ
ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
และการสอน 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล 2 ท่าน และ
ด้านการสอนสังคมศึกษา 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง
เชิงเนื้อหา แล้วหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
จุดประสงค์ที่ต้องการวัด โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.94

3.4 นำแบบทดสอบการคิด ที่ผ่านการ
ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมุกดาหาร ที่ไม่ใช่
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน แล้วนำมาหาค่าความยาก
รายข้อ (p) ได้ค่า .27 ถึง .77 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
(r) ได้ค่าตั้งแต่ .23 ถึง .78 แล้วหาความเชื่อมั่น
แบบทดสอบฯ โดยใช้สูตร KR20 ของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน
ได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

3.5 จัดพิมพ์แบบทดสอบการคิด ฉบับสมบูรณ์
แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ศึกษาเอกสารและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้าง
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 55 ข้อ
ต้องการใช้จริง 40 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 40 คะแนน

4.3 นำแบบทดสอบฯ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน
ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา 2 ท่าน
ด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน ด้านการวัดและประเมินผล
2 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วหาค่า
ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC)
ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.96

4.4 นำแบบทดสอบฯ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนุกตาหาร ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน แล้วนำมาหาค่าความยาก รายข้อ (p) ได้ค่า .32 ถึง .77 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ได้ค่าตั้งแต่ .31 ถึง .69 แล้วหาความเชื่อมั่นแบบทดสอบฯ โดยใช้สูตร KR20 ของ คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบฯ ทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

4.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนนุกตาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบแนวทางการปฏิบัติในการวิจัยและการเก็บข้อมูล
3. วัดผลก่อนเรียนด้วยแบบสอบถามวัดพฤติกรรมการร่วมมือ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 2 คู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

คู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ	จำนวนชั่วโมง
1. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	7
2. กฎหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวัน	7
3. เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครอง	6
4. สถาบันทางสังคม	6
5. วัฒนธรรมของไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	4

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) คู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	E.I.
ก่อนเรียน	40	50	803	0.70
หลังเรียน	40	50	1644	

4. ดำเนินการทดลองตามคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ที่สร้างขึ้น โดยใช้เวลาสอน 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง

5. หลังเสร็จสิ้นการทดลอง วัดผลหลังเรียน ด้วยแบบสอบถามวัดพฤติกรรมการร่วมมือ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เท่ากับ 0.70 แสดงว่าคู่มือการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีประสิทธิผลตามเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป 2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	พฤติกรรมความร่วมมือ					
	คะแนนเต็ม	n	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	150	40	82.28	17.48	16.49*	.00
หลังเรียน	150	40	120.15	17.64		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือก่อนเรียน เท่ากับ 82.28 (S.D.=17.48) และหลังเรียนเท่ากับ 120.15 (S.D.=17.64)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ					
	คะแนนเต็ม	N	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	50	40	13.38	4.12	28.03*	.00
หลังเรียน	50	40	34.58	6.75		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน เท่ากับ 13.38 (S.D.= 4.12) และหลังเรียนเท่ากับ 34.58 (S.D.=6.75)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน					
	คะแนนเต็ม	n	\bar{x}	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	40	40	12.40	3.46	35.86*	.00
หลังเรียน	40	40	28.70	4.82		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 6 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 12.40 (S.D.=3.46) และหลังเรียนเท่ากับ 28.70 (S.D.=4.82)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. คู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD กับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เท่ากับ 0.70 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีพฤติกรรมการร่วมมือหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้

การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่าคู่มือมีค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I.) เท่ากับ 0.70 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องจากคู่มือการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ตามแนวคิดของ Slavin (1995 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนนำเสนอข้อมูล 2) ขั้นตอนการทำงานร่วมกัน 3) ขั้นตอนทดสอบ 4) ขั้นตอนปรับปรุงคะแนน 5) ขั้นตอนตัดสินผลงานของกลุ่มร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 6 วิธีคิด ประยุกต์จากแนวคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธีของพระพรหมคุณาภรณ์ (2556) มีความเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเริ่มจาก 1) การคิดแบบสืบเสาะเหตุปัจจัยนำไปสู่ 2) การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ทำให้เกิด 3) การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 4) การคิดแบบอริยสัจ 5) การคิดแบบคุณโทษและทางออก และ 6) การคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม โดยคู่มือการเรียนรู้ประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือ เนื้อหาที่สอน การเตรียมการสอน กระบวนการ วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลความรู้เสริมปัญหา และคำแนะนำ แหล่ง ข้อมูล และแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

(สุรสวัสดิ์ จินดาเนตร, 2553) นอกจากนี้ คู่มือการเรียนรู้ยังได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ ทำให้คู่มือการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้น มีค่าดัชนีประสิทธิผลสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับยุพิน ปัญญาประชุม (2560) ที่ได้พัฒนาคู่มือเรียนรู้โดยใช้หลักคิดโยนิโสมนสิการและการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นสถานการณ์ให้นักเรียนร่วมกันแก้ไขปัญหาแบบกระบวนการกลุ่ม โดยสร้างคู่มือการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ จุดประสงค์รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแหล่งข้อมูลอ้างอิง แล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพคู่มือ พบว่า คู่มือการเรียนรู้มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.52 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานเช่นเดียวกับนิจจิตยา อินธิแสง (2557) ที่ได้ศึกษาพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่นำสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนแก้ไขเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยสร้างและพัฒนาคู่มือการเรียนรู้แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพและทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.56 คล้ายกับปิยนุช พิฆัมภ์ (2558) ที่ศึกษาผลของการใช้คู่มือการเรียนรู้โดยประยุกต์การสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการด้วยการวิเคราะห์ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการสร้างคู่มือการเรียนรู้โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่าคู่มือมีค่าดัชนีประสิทธิผลด้านความรับผิดชอบเท่ากับ 0.60 ด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์เท่ากับ 0.53 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เท่ากับ 0.66 และสอดคล้องกับโยธกา ปาละนันท์ (2557) ได้พัฒนาคู่มือการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการและการใช้กรอบมโนทัศน์ที่มีผลต่อการคิดวิเคราะห์ พฤติกรรมความร่วมมือและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยสร้างคู่มือการเรียนรู้แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพคู่มือก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่าคู่มือการเรียนรู้มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.58

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมความร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มโดยละละผู้เรียนที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกันในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน มีการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้รับผิดชอบเพื่อให้ สามารถดำเนินกิจกรรมได้ทันตามเวลาที่กำหนดและประสบความสำเร็จร่วมกัน ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาหรือสมาชิกในกลุ่มไม่เข้าใจ สมาชิกที่เหลือต้องให้ความช่วยเหลือและร่วมกันแก้ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มระหว่างผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่ง Slavin (1995) อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, (2553) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับการสอนเพื่อช่วยเพื่อนสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกันสอดคล้องกับชนิกา ชันติยู (2558) ที่ศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) สามารถพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของผู้เรียนในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับปราศรัย ภูซุม (2561) ที่ศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ส่งผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุภานันท์ บันงาม, 2561;

สายสุริย์ จันปุม, 2561) ทำนองเดียวกับณพิชญา แสงมะณี (2561) ที่ศึกษาพบว่าการจัดการเรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถพัฒนาพฤติกรรมการร่วมมือของผู้เรียน และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่านักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากคู่มือการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการเป็นการพัฒนากระบวนการให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและแสดงออกปฏิบัติอย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม เช่น ผู้เรียนสามารถสรุปประเด็นการตัดสินใจและให้เหตุผลการพิจารณาทางเลือกของปัญหาสถานการณ์ตามโจทย์ที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีกระบวนการและขั้นตอนการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การศึกษากรณีตัวอย่าง การอภิปราย และให้ผู้เรียนดู YouTube ฟังเพลง ดูรูปภาพ เล่นเกม การเดา สถานการณ์จากโฆษณาที่ดู เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปส่ายาก ช่วยให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เป็นการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนากระบวนการคิด สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการวิเคราะห์หาสาเหตุ ด้วยการคิดที่เป็นระบบ โดยอุบายวิธีให้เห็นถึงสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะหรือความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงและนำมาพิจารณาแยกแยะและประเมินค่า นำไปสู่การเลือกวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับเหมวดี ทาศรีภู (2559) ที่ศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เพ็ญพิชชา มั่นคง, 2554; ชัชฎาภรณ์ วิโย, 2554)

คล้ายกับนริรัตน์ บพิตรสุวรรณ (2556) ที่ศึกษาพบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือเทคนิค STAD มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้สาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากคู่มือการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และในการดำเนินชีวิตในสังคม เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม โดยที่สมาชิกที่เรียนเก่งก็จะอธิบายคำสอนของครูให้เพื่อนในกลุ่ม เพราะสมาชิกที่เรียนเก่งสามารถเข้าใจและจำคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของนักเรียน และอธิบายให้เพื่อนฟัง ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ของ Slavin (1995) อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) นอกจากกระบวนการกลุ่มแล้ว การจัดการเรียนรู้ได้เน้นกระบวนการคิดโดยให้นักเรียนเผชิญสถานการณ์ และร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น การใช้สถานการณ์จำลอง หรือบทบาทสมมติ การตั้งคำถามกระตุ้นความคิด การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากกรณีตัวอย่างหรือประเด็นทางสังคมที่เผชิญสถานการณ์ เป็นต้น ผู้เรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม จึงทำให้ผู้เรียนสามารถทำคะแนนรายบุคคลและคะแนนกลุ่มได้ดีขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งสอดคล้องกับธนัท อู้น้อย (2559) ที่ศึกษาพบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศศิวิมล อินทปัตตา, 2561) ทำนองเดียวกับกัญญา ภูพานาม (2554) ได้ศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ (อำนาจ

แน่นอุดร, 2553; ปราณี ประยูรคำ, 2553)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยสร้างสถานการณ์จำลองหรือนำสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดขั้นสูง ทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก และการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน

2. การนำคู่มือการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาคู่มือ คำอธิบายและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนให้เข้าใจ นอกจากนี้

ควรชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการจัดกิจกรรมอย่างละเอียดก่อนเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้คู่มือการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับนวัตกรรมและวิธีสอนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการร่วมมือและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับสาระอื่น ๆ ในรายวิชาสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการร่วมมือและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กัญญา ภูพานาม. (2554). *การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- กิตติยา กล้าหาญ. (2558). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะภาษาไทยโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ชนิกา ชันติชู. (2558). *การพัฒนาคู่มือจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการร่วมมือ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ชัชฎาภรณ์ วิโย. (2554). *ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการรายวิชาพระพุทธศาสนาที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *การจัดการเรียนรู้แนวใหม่*. นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิง.

- ณพิชญา แสงมะณี. (2561). การพัฒนาพฤติกรรมการร่วมมือ การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ชุดฝึกทักษะ แบบ 4 MAT ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ณัฐพล วงศ์ประทุม. (2558). คู่มือการจัดการเรียนรู้เพศศึกษา ตามแนวคิดการสอนทักษะชีวิตร่วมกับหลักแนวคิดโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ฉันท ฐิตน้อย. (2559). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 9(2), 1802-1805.
- ธวัชชัย เพ็ญสุริยะ. (2554). การสร้างแบบวัดพฤติกรรมการความภาคภูมิใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- นริรัตน์ บพิตรสุวรรณ. (2556). การศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือเทคนิค STAD เรื่องพลเมืองดีของสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นวลฉวี ไพเรืองโสม. (2556). การพัฒนาคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค เอส ที เอ ดี (STAD) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานคณิตศาสตร์ ที่มีต่อพฤติกรรมการร่วมมือ ความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- นิจติยา อินธิแสง. (2557). การพัฒนาคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (7E) ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- บรรจง อมรชิวิน. (2556). *Critical Thinking การคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด, สมนึก ภัททิยธนี, อรุณข ศรีสะอาด, สมบัติ ท้ายเรือคำ, ประวิตร เอราวรรณ, ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน และทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา ฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปราณี ประยูรคำ. (2553). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ปราศรัย ภูขุม. (2561). การพัฒนาชุดฝึกทักษะคอมพิวเตอร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ที่มีผลต่อพฤติกรรมการร่วมมือ การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

- ปิยนุช พิมพัทธ์. (2558). ผลของการใช้คู่มือการเรียนรู้โดยประยุกต์การสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอากาศำนวนยศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2556). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พัชริน สุภารี. (2554). การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- เพ็ญพิชชา มั่นคง. (2554). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ยุพิน ปัญญาประชุม. (2560). การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้โดยใช้หลักการคิดโยนิโสมนสิการ และการเรียนแบบร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- โยธกา ปาละนัน. (2557). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พฤติกรรมความร่วมมือ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- โรงเรียนมุกดาหาร. (2560). รายงานผลการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 ส22102. มุกดาหาร: โรงเรียนมุกดาหาร.
- ศศิวิมล อินทพัฒน์. (2561). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 209–221.
- สายสุรีย์ จันทน์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการวาดภาพลายเส้นทักษะปฏิบัติของ Davies's ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมความร่วมมือ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- สุภานันท์ ปันงาม. (2561). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีผลต่อพฤติกรรมการร่วมมือความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- สุรัสวดี จินดาเนตร. (2553). การพัฒนาคู่มือการเรียนการสอนโครงการคณิตศาสตร์สำหรับครู ในช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนดาราวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เหมวดี ทาศรีภู. (2559). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).

อำนาจ แน่นอุดร. (2553). การศึกษาทักษะกระบวนการกลุ่มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกัน
เรียนรู้แบบ STAD โรงเรียนบ้านกุดจิก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต,
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

